

اثرات تلویزیون بر کودکان

ملیحه سپاسگرشهری*

تاریخ دریافت: ۸۶/۲/۱۱ تاریخ اصلاح: ۸۶/۸/۲۱ تاریخ پذیرش نهایی: ۸۶/۱۱/۳۰

چکیده

این مقاله برگرفته از پژوهشی است که در سال ۱۳۸۵ در مرکز تحقیقات صداوسیما انجام شده و اثرات منفی تلویزیون را بر کودکان ۷ تا ۱۲ ساله (از نظر والدین آنها) در دو گروه «اثرات آموزشی منفی و مستقیم تلویزیون» و «اثرات رفتاری منفی و غیرمستقیم تلویزیون» مورد بررسی قرار داده است.

در گروه اثرات آموزشی منفی و مستقیم تلویزیون، آثار این رسانه بر کودکان در زمینه‌هایی مانند خوردن مواد کم ارزش، استفاده از تکیه کلام‌ها و اصطلاحات نامناسب، تقلید رفتارهای پرخاشگرانه، ایجاد انتظارات بیجا، بدآموزی نمایش مصرف مواد مخدر، تقلید رفتارهای بی‌ادبانه و انجام رفتارهای خطرناک مورد توجه بوده است.

در گروه اثرات رفتاری منفی و غیرمستقیم تلویزیون نیز، اثرات تلویزیون بر دیر خوابیدن و دیر بیدار شدن، کم شدن مطالعه، کم شدن تحرک و فعالیت بدنی، بی‌دقتی در انجام تکالیف مدرسه، دیر انجام دادن تکالیف مدرسه، کم حرف زدن با خانواده، ارتباط کم با همسالان، ترسیدن از گزارش‌های مربوط به جنگ و مشکلات جسمی مورد نظر بوده است.

واژه‌های کلیدی: کودک، تلویزیون، اثرات آموزشی تلویزیون، اثرات رفتاری تلویزیون.

* کارشناس ارشد تحقیق در ارتباطات، پژوهشگر مرکز تحقیقات صداوسیما.

مقدمه

امروزه استفاده از رسانه‌های جدید بویژه تلویزیون امری عادی شده است و برای بسیاری، روشن بودن تلویزیون، به صورت عاداتی روزمره درآمده است چنان که دستگاه تلویزیون جزء وسایل خانگی شده و در هر خانه‌ای علاوه بر سایر رسانه‌ها، حداقل یک دستگاه تلویزیون نیز وجود دارد. براساس پژوهشی که در مرکز تحقیقات انجام شده است «۹۹ درصد کودکان تلویزیون در منزل، ۴۵ درصد رایانه، ۸۲ درصد ویدئو، ۱۷ درصد ماهواره، ۶۹ درصد اینترنت و ۱۷ درصد تلویزیون در اتاق شخصی خود دارند» (حسینی، ۱۳۸۴: ۱۲). از این رو کودکان در دنیایی متولد می‌شوند که در آن تلویزیون شیئی در میان اشیای دیگر خانه نیست بلکه وسیله‌ای است که آنان را مجذوب و شیفته خود می‌کند. گزارش والدین درباره تماشای تلویزیون از سوی کودکان نشان داده است تماشای منظم تلویزیون در کودکان با میانگین سنی ۲/۸ سالگی مشاهده می‌شود. تحقیقات دیگری نیز که بعد از شرام منتشر شده است نشان می‌دهد از ۲ سالگی، توجه روبه رشدی نسبت به تماشای تلویزیون دیده می‌شود» (فنی، ۱۳۸۰: ۲).

در مجموع از شواهد برمی‌آید که اکثر کودکان مدت زمان قابل توجهی از وقت بیداری خود را صرف تماشای تلویزیون می‌کنند چنان که تماشای تلویزیون برای این قشر فعالیتی قابل توجه به شمار می‌رود. می‌توان گفت «کودکان ۳ تا ۹ ساله به طور متوسط ۴ ساعت و ۲۶ دقیقه در روز به تماشای تلویزیون مشغول هستند» (خضریان، ۱۳۸۵: ۲) و «کودکان ۷ تا ۱۲ ساله حدود ۵ ساعت و ۱۲ دقیقه در روز تلویزیون تماشا می‌کنند» (خضریان، ۱۳۸۵: ۲۳).

بررسی مدت زمان تماشای تلویزیون در کشورهای جهان نیز بیانگر آن است که خردسالان و کودکان بخش عمده‌ای از وقت خود را به تماشای تلویزیون اختصاص می‌دهند، برای مثال پژوهشی که بر روی ۵۲۷ والد دارای فرزند ۲ تا ۱۷ ساله انجام شد نشان داد «کودکان و نوجوانان ۷ تا ۱۷ ساله، ۲۵ ساعت در هفته تلویزیون تماشا می‌کنند از سوی دیگر، ۲۰ درصد از خردسالان ۲ تا ۷ ساله، ۴۶ درصد از کودکان ۸ تا ۱۲ ساله و ۵۶ درصد از نوجوانان ۱۳ تا ۱۷ ساله در اتاقشان تلویزیون اختصاصی دارند (Gentil &

کودک و تلویزیون

بدون شک جذابیت شگرف تلویزیون برای کودکان، تأثیراتی بر این گروه به جا می‌گذارد تأثیراتی که دامنه‌ای از جنبه‌های مثبت و منفی را شامل می‌شود. برخی صاحب‌نظران، جنبه‌های مثبت را مواردی مانند آشنایی با قوانین و هنجارهای اجتماعی، افزایش اطلاعات، آموزش و پر کردن اوقات فراغت کودکان دانسته‌اند و بسیاری دیگر، تنها گسترش یادگیری خشونت را در اثر نمایش رفتارهای خشونت‌آمیز که با فراوانی بسیار در تلویزیون دیده می‌شود کافی می‌دانند تا نسبت به این رسانه احساس نگرانی کنند.

در واقع کودکان هم رفتارهای جامعه‌پسند از تلویزیون می‌آموزند و هم رفتارهای ضداجتماعی و به این ترتیب به شبکه پیچیده‌ای از روابط انسانی دسترسی پیدا می‌کنند، امکانی که به راحتی و با سرعت الگوهای متنوعی را درباره زنان، مردان، اقلیت‌ها، سالمندان و بسیاری از گروه‌های انسانی پیش روی آنان قرار می‌دهد (یاسایی، ۱۳۶۸:۵۱۵).

یکی از آثار مورد بررسی تلویزیون، تأثیر بر عملکرد تحصیلی کودکان است، به گونه‌ای که برخی از صاحب‌نظران معتقدند «مشاهده برنامه‌های تلویزیون، عملکرد تحصیلی آنان را ارتقا می‌دهد زیرا برنامه‌های تلویزیون دارای محتوای آموزشی بسیار غنی است» (singer & singer, 1986:42) و گروهی دیگر بر این عقیده‌اند که مشاهده تلویزیون عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان را کاهش می‌دهد زیرا تماشای تلویزیون جایگزین فعالیت‌های ذهنی دیگر می‌شود و «انفعال کودکان در هنگام تماشای تلویزیون»، «تنبلی ذهنی» و «تشویق به رفتارهای خشن» از جمله دلایل صاحب‌نظران برای تأثیر منفی این رسانه بر عملکرد تحصیلی کودکان است (Anderson & Collins, 1988:16).

همچنین تحقیقات اخیر نشان داده‌اند که تلویزیون می‌تواند در تکامل رفتارهای مثبت اجتماعی مانند حس همکاری، مراقبت و همدلی موثر باشد. در این زمینه می‌توان به نتایج تحقیقی که بر روی کودکان کلاس چهارم، هفتم و دهم انجام شده است اشاره کرد. در این پژوهش، کودکان یکی از برنامه‌های زیر را تماشا کردند:

۱. برنامه‌ای که در آن شخصیت‌های بزرگسال در برخورد با دیگران بسیار سنجیده عمل می‌کردند.
۲. برنامه‌ای که در آن فرد بزرگسالی در برخورد با دیگران پرخاشگرانه عمل می‌کرد.
۳. برنامه‌ای که در آن نه خبری از رفتار ضداجتماعی بود و نه خبری از رفتار معین اجتماعی.

پس از تماشای برنامه، به کودکان فرصت کمک یا آزار و اذیت همسالی خیالی که در جای دیگر مشغول انجام تکالیفش بود داده شد. دانش‌آموزان می‌توانستند برای کمک به همسال خود، دکمه قطع سروصدای مزاحم و برای اذیت او، دکمه زیادتر کردن صدای مزاحم را فشار دهند، کودکانی که رفتار سنجیده بزرگسالان را در برنامه تلویزیونی مشاهده کرده بودند بیش از دو گروه دیگر دکمه کمک را فشردند (ملکی، ۱۳۷۸:۱۶۱).

تحقیقات دیگری نیز به تاثیر تماشای تلویزیون بر رفتار پرخاشگرانه پرداخته‌اند. در تحقیقی که در سال ۲۰۰۵ انجام شد، پژوهشگران به این نتیجه دست یافتند که کودکان امریکایی تا ۱۸ سالگی، شاهد ۲۰۰۰۰۰ صحنه خشونت‌آمیز در تلویزیون هستند و خشونت‌های تلویزیونی به دلیل اینکه اغلب وسیله‌ای موثر برای رسیدن به خواسته‌های کودکان معرفی می‌شوند در اکثر مواقع مورد تقلید کودکان قرار می‌گیرند (Gavin, 2005:1). همچنین نتایج بیش از ۲۰ سال تحقیقات آزمایشگاهی، میدانی و تجزیه و تحلیل رفتارهایی که به صورت طبیعی بروز می‌کنند نشان می‌دهد صحنه‌های خشونت‌آمیز تلویزیون، بر رفتارها و باورهای کودکان تأثیرات منفی قطعی دارد (بیابانگرد ۱۳۷۷:۱۳۸). البته لازم است یادآوری شود که تاثیر تلویزیون بر کودکان به نوع برنامه‌ها، چگونگی تماشا، مدت زمان مشاهده، هوش کودک و محرک‌های محیطی بستگی دارد. از این رو تاثیرات تلویزیون بر کودکان، به ندرت صورت ساده و مستقیم دارند بلکه اغلب در سطوح متعدد بروز می‌کنند. برنامه‌های تلویزیون می‌تواند بر

با توجه به اینکه والدین تاثیرگذارترین افراد در زندگی کودکان هستند و از جمله عوامل تعیین‌کننده در رابطه بین کودک و تلویزیون و تاثیرپذیری کودک از فرآورده‌های این رسانه به شمار می‌روند، در پژوهش‌هایی که در زمینه تاثیر محتوای تلویزیون بر کودکان صورت گرفته، حجم قابل توجهی به بررسی دیدگاه‌ها و نظر والدین در خصوص تاثیرات مثبت و منفی برنامه‌ها بر فرزندانشان اختصاص یافته است. در کشور ما نیز هرازگاهی در رسانه‌ها و مطبوعات، بحث‌هایی از سوی کارشناسان و والدین درباره تاثیر منفی تلویزیون بر کودکان طرح می‌شود اما تاکنون پژوهش در خور توجهی برای بررسی نظر والدین درباره تاثیرات تلویزیون بر کودکان انجام نشده است.

از این رو مرکز تحقیقات صداوسیما پژوهشی را درباره «سنجش اثرات منفی تلویزیون بر کودکان» به اجرا درآورد که طی آن دیدگاه‌های والدین دارای فرزند ۷ تا ۱۲ ساله درباره اثرات منفی تلویزیون بر کودکان مورد بررسی قرار گرفت.

روش تحقیق

این پژوهش با روش پیمایشی انجام شد و جامعه آماری آن والدین دارای فرزند ۲ تا ۱۷ ساله ساکن شهر تهران بودند. حجم نمونه مورد بررسی ۸۲۶ نفر از جامعه آماری یاد شده است. افراد نمونه با استفاده از روش نمونه‌گیری سه مرحله‌ای (انتخاب شدند. روش گردآوری اطلاعات، مصاحبه حضوری از سوی پرسشگران آموزش دیده مرکز تحقیقات بوده است. در این بررسی، اطلاعات از طریق پرسشنامه گردآوری شدند و برای سازماندهی و خلاصه‌سازی داده‌ها از روش‌های آمار توصیفی شامل جدول و نمودار و برای بررسی روابط بین متغیرها از آزمون χ^2 (خی‌دو) در سطح معنی‌داری ۵ درصد و در صورت معنادار شدن آنها از معیارهای d سامرز و γ کرامر برای اندازه‌گیری شدت و جهت رابطه استفاده شد. همچنین برای بررسی رابطه بین میانگین‌ها در گروه‌های سنی، جنسی و تحصیلی از آزمون‌های t و f استفاده شد. باید یادآور شد در این بررسی علاوه بر متغیرهای زمینه‌ای جنس، سن و تحصیلات متغیر «وضعیت

۱. برخورداری از امکانات (شامل تلویزیون، رایانه، ویدئو، ماهواره، اینترنت، اتاق شخصی، تلویزیون در اتاق شخصی).
 ۲. میزان مخارج و درآمد خانواده.
 ۳. تحصیلات والدین.
- برای ساختن متغیر پایگاه اقتصادی - اجتماعی، امتیازاتی که پاسخگویان از هر یک از متغیرهای فوق گرفتند، با هم ادغام شدند و برای هر فرد، یک نمره کل به دست آمد و برای سهولت در تحلیل روابط بین متغیرهای پژوهش و پایگاه اقتصادی - اجتماعی این متغیر به سه طبقه بالا، متوسط و پایین تقسیم شد.
- لازم است یادآوری شود که در این پژوهش اثرات تلویزیون به دو گروه آثار «آموزشی منفی و مستقیم تلویزیون» و «آثار رفتاری منفی و غیرمستقیم تلویزیون» تقسیم شده است. این دو گروه به صورت زیر تعریف و ساخته شده‌اند:
- الف) آثار آموزشی منفی و مستقیم تلویزیون:** این آثار با پیامدهای منفی تلویزیون در زمینه آموزش نکات منفی به مخاطبان ارتباط دارند و به طور مستقیم ناشی از برنامه‌های تلویزیون هستند. در ساختن این شاخص، نظر والدین درباره تاثیر تلویزیون در زمینه‌های زیر با این گویه‌ها در نظر گرفته شد:
- تماشای بعضی از برنامه‌های تلویزیون که دارای صحنه‌های پرخاشگری و خشونت هستند سبب شده فرزندم رفتارهای پرخاشگرانه آنها را تقلید کند.
 - فرزندم تکیه کلام‌ها و اصطلاحات نامناسبی را به کار می‌برد که آنها را از برخی برنامه‌های تلویزیون یاد گرفته است.
 - تماشای آگهی‌های تبلیغاتی مربوط به مواد خوراکی تلویزیون باعث شده است فرزندم به خریدن مواد خوراکی بی‌ارزش علاقه‌مند شود.
 - تماشای تلویزیون باعث افزایش انتظارات بیجا در فرزندم شده است.
 - تماشای برخی از برنامه‌های تلویزیون باعث ایجاد رفتارهای بی‌ادبانه و گستاخانه در فرزندم شده است.
 - تماشای برخی از برنامه‌های تلویزیون باعث شده فرزندم برخی از رفتارهای

- تماشای برخی از صحنه‌های مربوط به جرایم و دزدی‌ها برای فرزندم بدآموزی دارد.
- نمایش مصرف مواد مخدر در برخی از برنامه‌های تلویزیون برای فرزندم بدآموزی دارد.
- **ب) آثار رفتاری منفی و غیرمستقیم تلویزیون:** این آثار شامل پیامدهایی هستند که بر اثر تماشای زیاد تلویزیون ایجاد می‌شوند، این پیامدها به طور مستقیم ناشی از برنامه‌های تلویزیون نیستند اما به طور کلی استفاده مفرط از این رسانه موجب ایجاد آنها می‌شود، از این رو به عنوان آثار غیرمستقیم استفاده از تلویزیون تلقی می‌شوند و از آنجا که بر شناخت مخاطبان تاثیر نمی‌گذارند، از آنها به عنوان آثار رفتاری یاد شده است، در ساخت این شاخص نظر والدین درباره تاثیر تلویزیون در زمینه‌های زیر در نظر گرفته شده است:
 - تماشای تلویزیون باعث کم شدن تحرک فرزندم (بازی، ورزش و...) شده است.
 - تماشای تلویزیون سبب شده است فرزندم با همسالانش کمتر ارتباط داشته باشد.
 - تماشای تلویزیون سبب شده است فرزندم کمتر مطالعه کند.
 - تماشای برخی از سریال‌ها و فیلم‌های تلویزیون باعث ترس فرزندم شده است.
 - تماشای تلویزیون باعث می‌شود فرزندم شب‌ها دیر بخوابد و صبح‌ها دیر از خواب بیدار شود.
 - فرزندم تکالیف درسی‌اش را همزمان با تماشای تلویزیون انجام می‌دهد و این امر موجب بی‌دقتی در انجام آنها می‌شود.
 - تماشای تلویزیون باعث ایجاد مشکلات جسمانی (ضعیف شدن چشم و چاقی و...) در فرزندم شده است.
 - شب‌ها فرزندم جلوی تلویزیون به خواب می‌رود.
 - فرزندم بیشتر اوقات تلویزیون تماشا می‌کند، به همین دلیل ما با هم کم صحبت می‌کنیم.
 - تماشای بعضی از گزارش‌های خبری مربوط به جنگ و کشتار در تلویزیون سبب ترس فرزندم شده است.

- تماشای تلویزیون سبب شده است فرزندم تکالیف درسی اش را دیر انجام دهد. به منظور دستیابی به اطلاعات روشن تر نمرات به دست آمده از پرسش های مربوط به هر شاخص با هم ادغام شدند و دو نمره کل به دست آمد. برای سهولت در تحلیل روابط، این دو شاخص به سه طبقه زیاد، متوسط و کم تقسیم شدند. لازم به یادآوری است اطلاعات این پژوهش در تاریخ ۸۵/۵/۱۱ گردآوری شده اند.

یافته های پژوهش

■ والدین اظهار کرده اند به طور متوسط فرزندانشان در شبانه روز ۵ ساعت و ۱۲ دقیقه تلویزیون تماشا می کنند، دختران (۵:۲۷ ساعت) بیشتر از پسران (۵ ساعت) تلویزیون تماشا می کنند^۱. همچنین با افزایش سن، بر میزان تماشای تلویزیون افزوده می شود چنان که ۷ ساله ها (۴:۲۰) کمتر و ۱۲ ساله ها (۵:۲۸) بیشتر از سایر سنین تلویزیون تماشا می کنند^۲. از سوی دیگر، هر چه معدل درسی کودکان بالاتر می رود، میزان تماشای تلویزیون کمتر می شود؛ به این ترتیب کودکانی که معدل ۱۸ و کمتر دارند (۵:۴۵) بیش از سایرین در شبانه روز تلویزیون تماشا می کنند^۳.

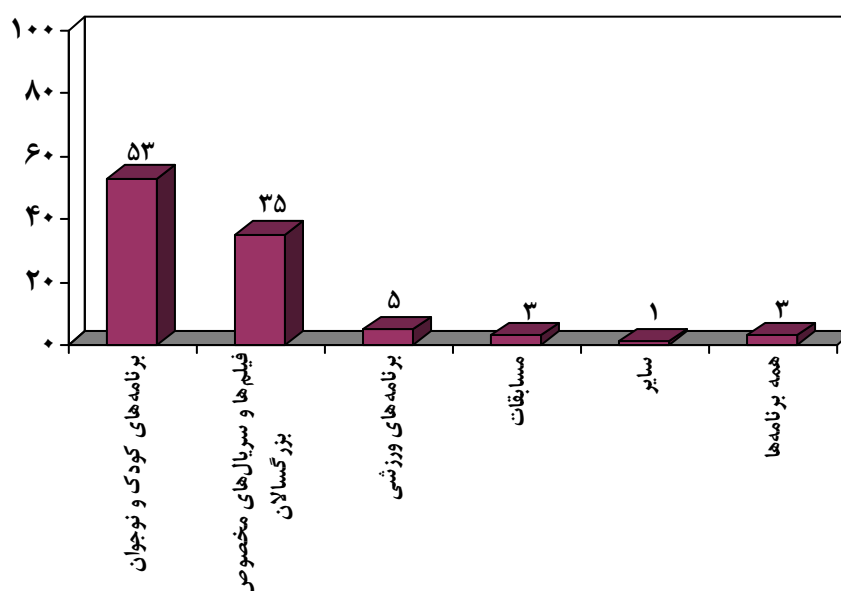
جدول شماره ۱- نظر والدین درباره مدت زمانی که فرزندشان در شبانه روز تلویزیون تماشا می کند برحسب جنس، سن و معدل درسی (ساعت و دقیقه)

کل	معدل درسی			سن						جنس		متغیر
	۲۰	۱۹	۱۸ و	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	دختر	پسر	
۵:۱۲	۴:۵۹	۵:۱۴	۵:۴۵	۵:۲۸	۵:۲۲	۵:۴۷	۴:۵۰	۴:۴۵	۴:۲۰	۵:۲۷	۵	میانگین

۱.t = -۲/۱۶	df = ۸۲۴	sig = ۰/۰۳
۲.t = -۲/۱۶	df = ۸۲۴	sig = ۰/۰۳
۳.f = ۳/۶۷	df = (۲/۸۰۶)	sig = ۰/۰۰۳

■ ۵۳ درصد والدین اظهار کرده‌اند که فرزندانشان بیشتر برنامه‌های کودک و نوجوان تلویزیون را تماشا می‌کنند. فیلم‌ها و سریال‌های مخصوص بزرگسالان (۳۵درصد)، برنامه‌های ورزشی (۵ درصد) و مسابقات (۳درصد) از این لحاظ در مراتب بعدی قرار دارند. فرزندان ۳درصد از والدین نیز همه برنامه‌های تلویزیون را تماشا می‌کنند و ۱درصد به برنامه‌های دیگری اشاره کرده‌اند.

نمودار شماره ۱- نظر والدین درباره انواع برنامه‌هایی که کودکان بیشتر تماشا می‌کنند (درصد)

■ تماشای برنامه‌های بزرگسالان از سوی کودکان و نوجوانان اثرات منفی و مثبت مختلفی به دنبال دارد، یکی از آثار تماشای برنامه‌های بزرگسالان بویژه در ساعات پایانی شب، بروز مشکلاتی در زمان خواب کودکان و کم‌خوابی آنان است. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد ۴۷درصد از والدین در حد «خیلی زیاد و زیاد» معتقدند که تلویزیون سبب «دیر خوابیدن و دیر بیدار شدن» کودکان می‌شود. از سوی دیگر، نیمی از والدین تماشای تلویزیون را باعث کم شدن تحرک و فعالیت بدنی روزانه کودکانشان نمی‌دانند یا نقش آن را در این زمینه «خیلی کم و کم» ذکر می‌کنند. در مجموع می‌توان

جدول شماره ۲- نظر والدین درباره تاثیر تماشای تلویزیون در «دیر خوابیدن و دیر بیدار شدن» و «کم شدن تحرک و فعالیت بدنی» کودکان (درصد)

تاثیر تماشای تلویزیون	اصلاً	خیلی کم	کم	تا حدی	زیاد	خیلی زیاد	جمع
دیر خوابیدن و دیر بیدار شدن	۲۴	۵	۸	۱۶	۳۴	۱۳	۱۰۰
کم شدن تحرک و فعالیت بدنی (بازی، ورزش و... کودکان)	۳۶	۶	۸	۱۷	۲۴	۹	۱۰۰

■ از نظر ۳۹ درصد والدین، تماشای تلویزیون در حد «خیلی زیاد و زیاد» بر عادت مطالعه فرزندانشان تاثیر دارد و باعث کم شدن مطالعه آنان می شود. ۱۹ درصد والدین این تاثیر را «تا حدی» دانسته اند و از نظر ۴۲ درصد تاثیر این عامل در حد «خیلی کم و کم» بوده یا «اصلاً» تاثیری نداشته است. آزمون آماری، رابطه معنی دار را بین میزان موافقت والدین با تاثیر تماشای تلویزیون در «کم شدن عادت مطالعه فرزندشان» و متغیر درسی تایید می کند^۱؛ به این ترتیب که والدینی که معدل فرزندشان ۱۸ و کمتر بوده (۵۰ درصد) بیشتر از سایرین معتقدند تماشای تلویزیون در حد «خیلی زیاد و زیاد» بر عادت مطالعه فرزندانشان تاثیر دارد و باعث کم شدن مطالعه آنان می شود.

۱. $\chi^2 = ۱۴/۸۷$ $df = ۶$ $sig = ۰/۰۲$ $d = -۰/۰۷$

جدول شماره ۳- میزان موافقت والدین با تاثیر تماشای تلویزیون در «کم شدن عادت مطالعه فرزندشان» به تفکیک معدل درسی (درصد)

میزان	معدل درسی			
	۱۸ و کمتر	۱۹	۲۰	کل
زیاد و خیلی زیاد	۵۰	۳۴	۳۸	۳۹
تا حدی	۱۹	۲۰	۱۸	۱۹
کم و خیلی کم	۱۵	۱۶	۱۴	۱۵
اصلاً	۱۶	۳۰	۳۰	۲۷
جمع	درصد	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
	فراوانی	۱۳۲	۲۶۷	۴۰۶

■ ۵۸ درصد از والدین معتقدند که تماشای برنامه‌های تلویزیون تاثیری بر مسائل مربوط به انجام تکالیف درسی از جمله دیر انجام دادن تکالیف مدرسه فرزندانشان ندارد یا تاثیر آن در حد «خیلی کم و کم» است و تنها ۲۴ درصد از والدین اظهار کرده‌اند که تلویزیون در حد «خیلی زیاد و زیاد» سبب می‌شود فرزندانشان تکالیف مدرسه را دیر انجام دهند. همچنین آزمون آماری به کار رفته، وجود رابطه معنی‌دار را بین میزان موافقت والدین با «تاثیر تماشای تلویزیون بر دیر انجام دادن تکالیف مدرسه فرزندشان» و متغیر پایگاه اقتصادی - اجتماعی والدین^۱ تایید می‌کند؛ به این ترتیب والدینی که پایگاه اقتصادی - اجتماعی پایینی داشته‌اند (۲۵/۵ درصد) بیشتر و والدینی پایگاه اقتصادی - اجتماعی بالا داشته‌اند (۲۱ درصد) کمتر از سایرین در حد «خیلی زیاد و زیاد» معتقد بوده‌اند تماشای تلویزیون سبب شده است فرزندشان تکالیف مدرسه را دیر انجام دهد.

$$1. \chi^2 = 13/66 \quad df = 6 \quad sig = 0/03 \quad d = -0/06 \quad sig = 0/09 \quad v = 0/09$$

جدول شماره ۸- میزان موافقت والدین با «تاثیر تماشای تلویزیون بر دیر انجام دادن تکالیف مدرسه از سوی فرزندشان» به تفکیک پایگاه اقتصادی - اجتماعی (درصد)

میزان	پایگاه اقتصادی - اجتماعی			
	پایین	متوسط	بالا	کل
زیاد و خیلی زیاد	۲۵/۵	۲۴	۲۱	۲۴
تا حدی	۱۶	۲۱	۱۲	۱۸
کم و خیلی کم	۱۸	۱۹	۱۷	۱۹
اصلاً	۴۰/۵	۳۶	۵۰	۳۹
جمع	درصد	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
	فراوانی	۱۵۳	۵۰۵	۱۶۴

■ ۲۷/۵ درصد از والدین در حد «خیلی زیاد و زیاد» بر این باورند که فرزندانشان تکالیف مدرسه را همزمان با تماشای تلویزیون انجام می دهند و پیامد آن را بی دقتی در انجام مسئولیت های تحصیلی و تکالیف درسی دانسته اند و در مقابل ۵۷ درصد از والدین بر این عقیده اند که تماشای تلویزیون باعث بی دقتی در انجام تکالیف مدرسه فرزندانشان نشده یا تاثیری در حد «خیلی کم و کم» داشته است. همچنین نتایج آزمون های آماری به کار رفته نشان می دهد والدینی که فرزندشان پسر است (۳۰ درصد) بیشتر از والدینی که فرزندشان دختر است^۱ (۲۳ درصد) و والدینی که معدل درسی فرزندشان ۱۸ و کمتر است (۳۹ درصد) بیشتر از سایرین اظهار کرده اند که تماشای تلویزیون همزمان با انجام تکالیف درسی سبب بی دقتی در انجام تکالیف مدرسه می شود.^۲

$$۱. \chi^2 = ۹/۲۵ \quad df = ۳ \quad sig = ۰/۰۳ \quad v = ۰/۱۱$$

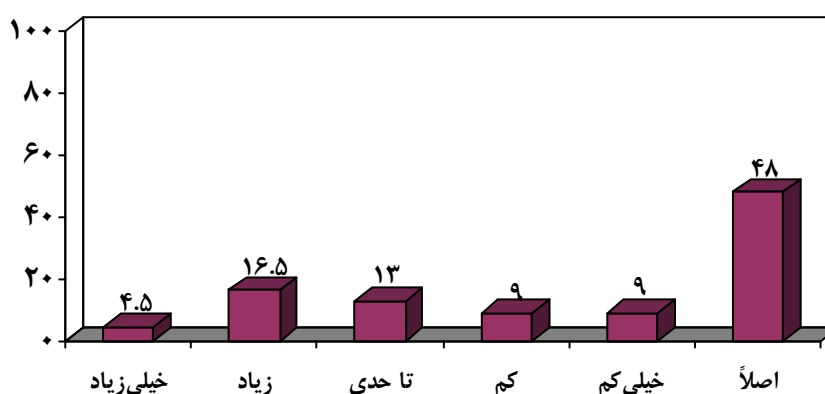
$$۲. \chi^2 = ۱۲/۹۲ \quad df = ۶ \quad sig = ۰/۰۴ \quad d = -۰/۰۸$$

جدول شماره ۵ - میزان موافقت والدین با تاثیر «انجام تکالیف درسی همزمان با تماشای تلویزیون بر بی دقتی در انجام تکالیف» به تفکیک جنس و معدل درسی فرزندان (درصد)

کل	معدل درسی			جنس		متغیر میزان
	۲۰	۱۹	۱۸ و کمتر	دختر	پسر	
۲۷/۵	۲۴	۲۶	۳۹	۲۳	۳۰	زیاد و خیلی زیاد
۱۵/۵	۱۶	۱۵	۱۴	۱۷	۱۵	تا حدی
۱۷	۱۷	۲۰	۱۲	۱۵	۱۹	کم و خیلی کم
۴۰	۴۳	۳۹	۳۵	۴۵	۳۶	اصلاً

■ ۲۱ درصد والدین تاثیر تماشای تلویزیون را در کاهش ارتباط فرزندان با همسالان در حد «خیلی زیاد و زیاد» و ۱۳ درصد «تا حدی» دانسته‌اند. ۶۶ درصد از والدین میزان تاثیر را در حد «خیلی کم و کم» می‌دانند یا «اصلاً» به چنین تاثیری اعتقاد ندارند.

نمودار شماره ۲ - میزان موافقت والدین با تاثیر تماشای تلویزیون بر «کاهش ارتباط فرزندان با همسالان» (درصد)

■ ۶۱ درصد از والدین اظهار کرده‌اند که تماشای تلویزیون سبب کاهش ارتباط فرزندان با سایر اعضای خانواده شده یا اثری در حد «خیلی کم و کم» داشته است. در مقابل کمتر از یک چهارم از والدین (۲۲ درصد) عقیده داشته‌اند تماشای تلویزیون از سوی فرزندان در حد «خیلی زیاد و زیاد» به کاهش ارتباط خانوادگی آنان منجر شده است. نتایج آزمون آماری به کار رفته، رابطه معنی‌داری را بین میزان موافقت والدین با تاثیر تماشای تلویزیون بر کاهش ارتباط فرزندان با سایر اعضای خانواده و متغیر پایگاه اقتصادی^۱ نشان می‌دهد به این ترتیب که والدین با پایگاه اقتصادی - اجتماعی پایین (۲۷ درصد) بیشتر و والدین با پایگاه اقتصادی - اجتماعی بالا (۱۷ درصد) کمتر از سایرین در حد «خیلی زیاد و زیاد» اظهار کرده‌اند که تماشای تلویزیون بر «کاهش ارتباط فرزندان با سایر اعضای خانواده» تاثیر دارد.

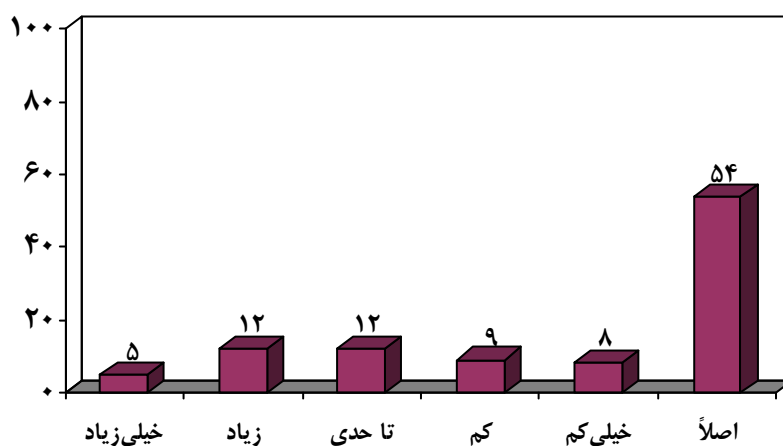
جدول شماره ۶ - میزان موافقت والدین با تاثیر تماشای تلویزیون بر «کاهش ارتباط فرزندان با سایر اعضای خانواده» به تفکیک پایگاه اقتصادی - اجتماعی (درصد)

میزان	پایگاه اقتصادی - اجتماعی			
	پایین	متوسط	بالا	کل
زیاد و خیلی زیاد	۲۷	۲۲	۱۷	۲۲
تا حدی	۱۶	۱۵	۲۳	۱۷
کم و خیلی کم	۱۹	۲۲	۱۲	۱۹
اصلاً	۳۸	۴۱	۴۸	۴۲
جمع	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰

۱. $\chi^2 = ۱۴/۶۳$ $df = ۶$ $sig = ۰/۰۲$ $(d = -۰/۰۶$ $sig = ۰/۱۰)$ $v = ۰/۰۹$

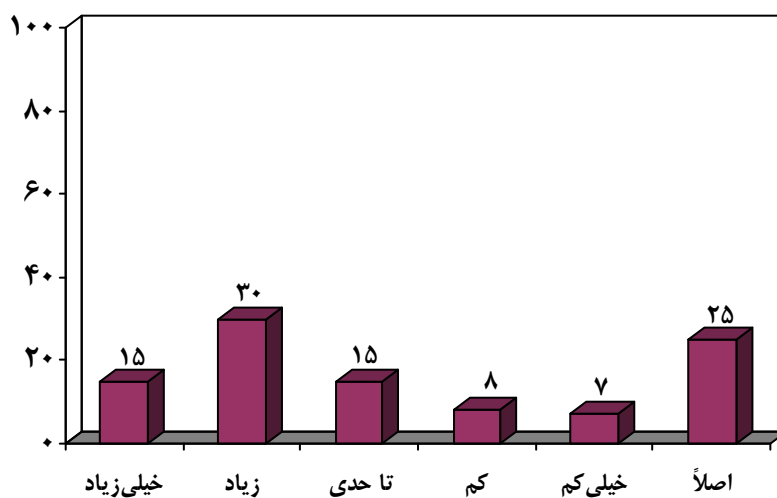
■ بنابر نظر اکثر والدین، تماشای تلویزیون مشکلی در سلامت بدنی کودکان (مانند چاقی، ضعف بینایی و...) ایجاد نمی‌کند زیرا ۷۱ درصد از والدین اظهار کرده‌اند تماشای تلویزیون باعث ایجاد مشکلات جسمانی در فرزندشان نشده، یا نقش تلویزیون در این زمینه در حد «خیلی کم و کم» بوده است. (نمودار شماره ۳)

نمودار شماره ۳- میزان موافقت والدین با تاثیر تماشای تلویزیون بر «ایجاد مشکلات جسمانی (ضعیف شدن چشم، چاقی و...) در فرزندان» (درصد)

■ بنابر نظر والدین، از دیگر اثرات تماشای تلویزیون بر کودکان «تماشای آگهی‌های تبلیغاتی و علاقه به خرید مواد خوراکی کم ارزش» است. به این ترتیب که ۴۵ درصد از والدین اظهار کرده‌اند تماشای آگهی‌های تبلیغاتی تلویزیون باعث شده است فرزندانشان در حد «خیلی زیاد و زیاد» به خرید مواد خوراکی که ارزش غذایی مناسبی برای آنان ندارد، علاقه‌مند شوند. میزان اعتقاد ۴۰ درصد از والدین به تاثیر تلویزیون در این زمینه، در حد «خیلی کم و کم» بوده یا «اصلاً» چنین اعتقادی نداشته‌اند.

نمودار شماره ۴ - میزان موافقت والدین با «تاثیر تماشای آگهی‌های تلویزیونی مواد خوراکی بر ایجاد علاقه به خرید مواد خوراکی کم‌ارزش در فرزندان» (درصد)

■ تماشای تلویزیون از نظر ۴۳ درصد والدین در حد «خیلی زیاد و زیاد» و از نظر ۲۱ درصد «تا حدی» باعث تکرار تکیه کلامها و اصطلاحات نامناسب در فرزندشان شده است. (۳۶ درصد والدین در حد «خیلی کم و کم» چنین اعتقادی دارند یا «اصلاً» این عامل را در تکرار تکیه کلامها از سوی فرزندشان تاثیرگذار نمی‌دانند. آزمون آماری به کار رفته، رابطه معنی‌داری را بین میزان موافقت والدین با «به کارگیری و تکرار تکیه کلامها و اصطلاحات نامناسب برخی از برنامه‌های تلویزیون از سوی فرزندشان و متغیر پایگاه اقتصادی - اجتماعی^۱ والدین نشان می‌دهد؛ به این ترتیب که والدین با پایگاه اقتصادی - اجتماعی پایین (۳۳ درصد) کمتر و والدین با پایگاه اقتصادی، اجتماعی بالا (۴۹ درصد) بیشتر از سایرین اظهار کرده‌اند فرزندشان در اثر تماشای برخی از برنامه‌های تلویزیون تکیه کلامها و اصطلاحات نامناسبی را در حد «خیلی زیاد و زیاد» به کار می‌برد.

۱. $\chi^2 = 33/91$ $df = 18$ $sig = 0/01$ $d = 0/11$

جدول شماره ۷- میزان موافقت والدین با «به کارگیری و تکرار تکیه کلامها و اصطلاحات نامناسب برخی از برنامه‌های تلویزیون از سوی فرزندشان» به تفکیک پایگاه اقتصادی - اجتماعی (درصد)

میزان	پایگاه اقتصادی - اجتماعی	پایین	متوسط	بالا	کل
زیاد و خیلی زیاد	۳۳	۴۴	۴۹	۴۳	
تا حدی	۲۲	۲۱	۲۱	۲۱	
کم و خیلی کم	۱۴	۱۸	۱۳	۱۶	
اصلاً	۳۱	۱۷	۱۷	۲۰	
جمع	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	

■ ۷۰ درصد از والدین تاثیر تماشای تلویزیون را بر ایجاد رفتارهای بی ادبانه و گستاخانه در فرزندشان در حد «خیلی کم و کم» دانسته‌اند یا اصلاً به چنین تاثیری اعتقاد نداشته‌اند. ۱۵ درصد «تا حدی» و ۱۵ درصد «خیلی زیاد و زیاد» معتقدند تماشای برخی از برنامه‌های تلویزیون باعث ایجاد رفتارهای بی ادبانه و گستاخانه در فرزندشان شده است.

آزمون آماری نشان می‌دهد بین میزان موافقت والدین با تأثیر «تماشای تلویزیون در ایجاد رفتارهای بی ادبانه و گستاخانه در فرزندشان» و متغیر پایگاه اقتصادی - اجتماعی والدین^۱ رابطه معنی داری وجود داشته است؛ به این ترتیب که والدین با پایگاه اقتصادی - اجتماعی پایین (۱۸ درصد) بیشتر و والدین با پایگاه اقتصادی - اجتماعی بالا (۱۰ درصد) کمتر از سایرین اظهار کرده‌اند تماشای تلویزیون در ایجاد رفتارهای بی ادبانه و گستاخانه در فرزندشان در حد «خیلی زیاد و زیاد» تاثیر دارد.

۱. $\chi^2 = 14/92$ $df = 6$ $sig = 0/02$ $d = -0/02$ $sig = 0/63$

جدول شماره ۸ - میزان موافقت والدین با تأثیر «تماشای تلویزیون بر ایجاد رفتارهای بی‌ادبانه و گستاخانه در فرزندشان» (درصد)

کل	بالا	متوسط	پایین	بایگاه اقتصادی - اجتماعی میزان
۱۵	۱۰	۱۶	۱۸	زیاد و خیلی زیاد
۱۵	۱۷	۱۵	۱۲	تا حدی
۲۴	۲۲	۲۷	۱۷	کم و خیلی کم
۴۶	۵۱	۴۲	۵۳	اصلاً
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	جمع

■ ۳۰ درصد از والدین در حد «خیلی زیاد و زیاد» و ۲۰ درصد «تا حدی» اظهار کرده‌اند که فرزندشان رفتار پرخاشگرانه را از بعضی برنامه‌های تلویزیون که صحنه‌های پرخاشگری و خشونت دارند تقلید می‌کند. میزان تقلید فرزندان از برنامه‌های خشونت‌آمیز تلویزیون از نظر ۵۰ درصد از والدین یا در حد «خیلی کم و کم» بوده یا «اصلاً» نبوده است. به لحاظ آماری، رابطه بین میزان موافقت والدین با «تقلید رفتار پرخاشگرانه فرزندشان از بعضی برنامه‌های تلویزیون که دارای صحنه‌های پرخاشگری و خشونت هستند» و متغیر جنس فرزند^۱ معنی‌دار است؛ به این معنا که والدینی که فرزند پسر دارند (۳۷ درصد) بیشتر از والدینی که فرزندشان دختر است (۲۲ درصد) معتقدند فرزندشان رفتار پرخاشگرانه را از بعضی برنامه‌های تلویزیون که دارای صحنه‌های پرخاشگری و خشونت هستند در حد «خیلی زیاد و زیاد» تقلید می‌کند.

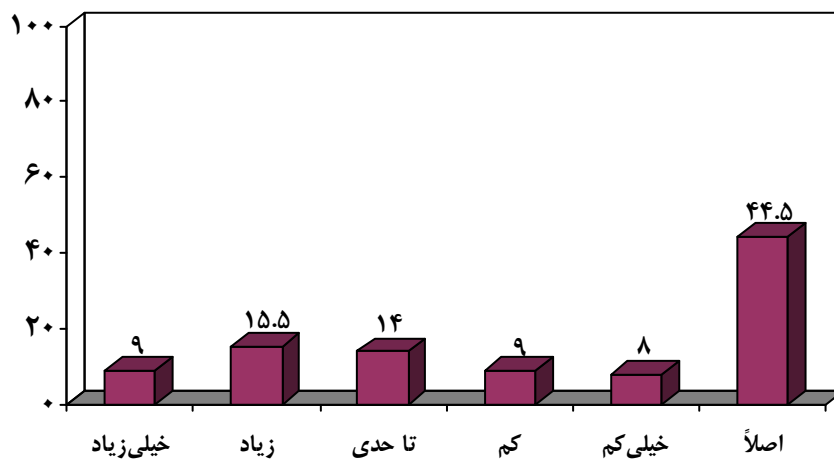
۱. $\chi^2 = 30/15$ $df = 3$ $sig = 0/000$ $v = 0/19$

جدول شماره ۹- میزان موافقت والدین با «تقلید فرزندشان از رفتار پرخاشگرانه و خشونت موجود در بعضی برنامه‌های تلویزیونی» به تفکیک جنس فرزند (درصد)

میزان	جنس فرزند		کل
	پسر	دختر	
زیاد و خیلی زیاد	۳۷	۲۲	۳۰
تا حدی	۲۱	۱۹	۲۰
کم و خیلی کم	۱۹	۲۱	۲۰
اصلاً	۲۳	۳۸	۳۰
جمع	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰

■ ۶۱/۵ درصد والدین تاثیر بدآموزی نمایش مصرف مواد مخدر را در برنامه‌های تلویزیون در حد «کم و خیلی کم» دانسته‌اند یا اصلاً به این موضوع اعتقادی نداشته‌اند. ۱۴ درصد از آنان نیز میزان این تاثیرات را «تا حدی» دانسته‌اند. ۲۴/۵ درصد این تاثیرات را در حد «خیلی زیاد و زیاد» می‌دانند.

نمودار شماره ۵- میزان موافقت والدین با «بدآموزی نمایش مصرف مواد مخدر در برخی از برنامه‌های تلویزیون برای فرزندشان» (درصد)

■ بیش از نیمی از والدین (۵۸ درصد) معتقد بوده‌اند نمایش برخی از صحنه‌های مربوط به جرایم و دزدی‌ها برای فرزندشان بدآموزی ندارد یا بدآموزی آن در حد «خیلی کم و کم» است. ۱۶ درصد نیز اظهار کرده‌اند این صحنه‌ها «تا حدی» بدآموزی دارد و ۲۶ درصد بدآموزی این صحنه‌ها را برای فرزندشان در حد «خیلی زیاد و زیاد» دانسته‌اند همچنین والدینی که فرزندشان معدل درسی ۱۹ داشته است (۲۳ درصد) کمتر از سایرین اظهار کرده‌اند برخی از صحنه‌های مربوط به جرایم و دزدی‌ها که از تلویزیون نمایش داده می‌شود برای فرزندشان در حد «خیلی زیاد و زیاد» بدآموزی دارد.^۱

جدول شماره ۱۰- میزان موافقت والدین با «بدآموزی برخی از صحنه‌های مربوط به جرایم و دزدی‌ها که از تلویزیون نمایش داده می‌شود برای فرزندشان» به تفکیک معدل درسی (درصد)

معدل درسی	۱۸ و کمتر	۱۹	۲۰	کل
زیاد و خیلی زیاد	۲۹	۲۳	۲۸	۲۶
تا حدی	۱۸	۱۱	۱۸/۵	۱۶
کم و خیلی کم	۱۲	۱۸	۱۳/۵	۱۵
اصلاً	۴۱	۴۸	۴۰	۴۳
جمع	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰

■ بیش از نیمی از والدین (۵۴ درصد) معتقد بوده‌اند که نمایش گزارش‌های خبری مربوط به جنگ‌ها و کشتارها سبب ترس فرزندشان نمی‌شود یا ترسی در حد «کم و خیلی کم» در آنها ایجاد می‌کند. ۱۸ درصد والدین «تا حدی» و ۲۸ درصد در حد «زیاد و خیلی زیاد» اظهار کرده‌اند که این صحنه‌ها سبب ترس فرزندشان می‌شود. والدینی که فرزند دختر داشته‌اند (۳۱ درصد) بیشتر از والدینی که فرزندشان پسر بوده (۲۷ درصد) اظهار کرده‌اند که بعضی از گزارش‌های خبری تلویزیونی مربوط به جنگ‌ها و کشتارها در حد «خیلی زیاد و زیاد» در فرزندشان ایجاد ترس می‌کند.^۲

۱. $\chi^2 = ۱۳/۳۸$ $df = ۶$ $sig = ۰/۰۴$ ($d = -۰/۰۴$ $sig = ۰/۲۶$) $v = ۰/۰۹$
 ۲. $\chi^2 = ۱۲/۵۳$ $df = ۳$ $sig = ۰/۰۰۶$ $v = ۰/۱۲$

جدول شماره ۱۱- میزان موافقت والدین با تأثیر تماشای «بعضی از گزارش‌های خبری تلویزیونی مربوط به جنگ‌ها و کشتارها در ایجاد ترس در فرزندشان» به تفکیک جنس فرزند (درصد)

میزان	جنس		
	پسر	دختر	کل
زیاد و خیلی زیاد	۲۷	۳۱	۲۸
تا حدی	۱۵	۲۲	۱۸
کم و خیلی کم	۲۰	۱۹	۲۰
اصلاً	۳۸	۲۸	۳۴
جمع	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰

■ ۴۷ درصد از والدین در حد «خیلی زیاد و زیاد» و ۱۶ درصد «تا حدی» معتقدند که تماشای تلویزیون سبب «دیر خوابیدن و دیر بیدار شدن» فرزندشان می‌شود. ۳۷ درصد در حد «کم و خیلی کم» این عامل را در دیر خوابیدن و دیر بیدار شدن فرزندشان موثر می‌دانند یا «اصلاً» قائل به این تأثیر نیستند.

نمودار شماره ۶- میزان موافقت والدین با تأثیر تماشای تلویزیون بر «دیر خوابیدن و دیر بیدار شدن فرزندشان» (درصد)

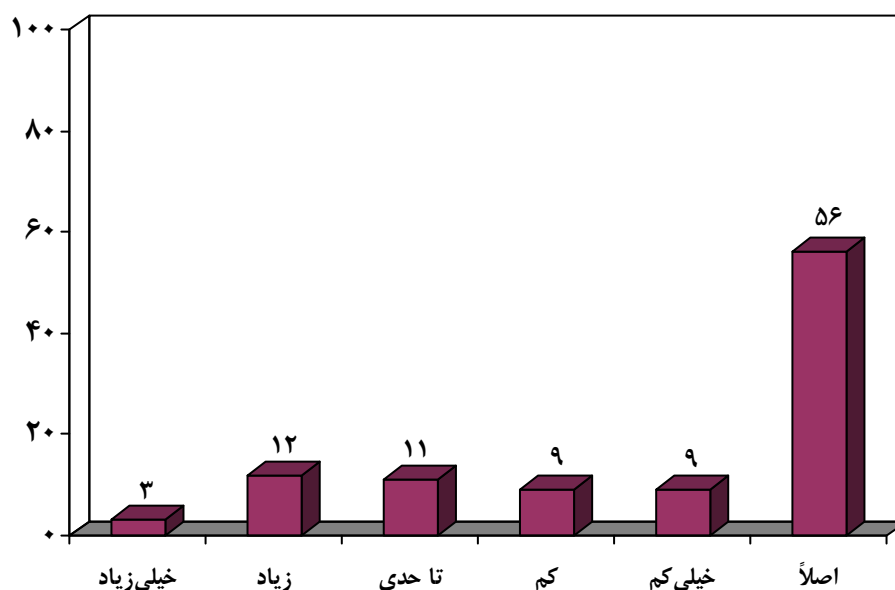
■ ۲۶/۵ درصد والدین در حد «خیلی زیاد و زیاد» و ۱۹ درصد «تا حدی» اظهار کرده‌اند که تماشای تلویزیون باعث افزایش انتظارات بیجا در فرزندشان شده است. ۵۴/۵ درصد والدین در حد «کم و خیلی کم» چنین اعتقادی دارند یا «اصلاً» قائل به این امر نیستند.

نمودار شماره ۷- میزان موافقت والدین با تأثیر «تماشای تلویزیون بر افزایش انتظارات بیجا در فرزندشان» (درصد)

■ ۷۴ درصد از والدین معتقد بوده‌اند تماشای برخی از رفتارهای خطرناک در برنامه‌های تلویزیون (مانند پریدن از بلندی و...) باعث تقلید این رفتارها از سوی فرزندشان نمی‌شود یا تأثیری در حد «خیلی کم و کم» دارد.

نمودار شماره ۸ - میزان موافقت والدین با تأثیر «تماشای برخی از برنامه‌های تلویزیون بر انجام رفتارهای خطرناک (پریدن از بلندی، پله و...) از سوی فرزندشان» (درصد)

۱۹/۵ درصد والدین در حد «خیلی زیاد و زیاد»، ۱۵ درصد تا حدی و ۱۹ درصد در حد «کم و خیلی کم» با این امر که فرزندشان «شب‌ها جلوی تلویزیون به خواب می‌رود» موافق بوده‌اند. ۴۶/۵ درصد «اصلاً» با این موضوع موافقت نداشته‌اند. والدینی که فرزندشان معدل ۱۸ و کمتر داشته (۲۳/۵ درصد) بیشتر و والدینی که معدل فرزندشان ۲۰ بوده است (۱۶ درصد) کمتر از سایرین در حد «خیلی زیاد و زیاد» با این مورد که «شب‌ها فرزندشان جلوی تلویزیون به خواب می‌رود» موافق بوده‌اند.^۱

۱. $\chi^2 = 14/72$ $df = 6$ $sig = 0/02$ $d = -0/12$

جدول شماره ۱۲- میزان موافقت والدین با این گویه «شب‌ها فرزندم جلوی تلویزیون به خواب می‌رود» به تفکیک معدل درسی (درصد)

میزان	معدل درسی	۱۸ و کمتر	۱۹	۲۰	کل
زیاد و خیلی زیاد	۲۳/۵	۲۲	۱۶	۱۹/۵	
تا حدی	۲۰/۵	۱۵	۱۳	۱۵	
کم و خیلی کم	۱۷	۲۰	۱۸/۵	۱۹	
اصلاً	۳۹	۴۳	۵۲/۵	۴۶/۵	
جمع	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	

■ ۳۵ درصد والدین اظهار کرده‌اند که فرزندشان اخیراً از برنامه‌های خاصی ترسیده است و ۶۵ درصد این نظر را نداشته‌اند، والدینی که فرزند دختر داشته‌اند (۳۸ درصد) بیشتر از والدینی که فرزندشان پسر بوده^۱ (۳۲ درصد) و والدینی که فرزند ۸ ساله داشته‌اند (۴۵ درصد) بیشتر و والدینی که فرزندشان ۱۲ ساله بوده (۲۳ درصد) کمتر از سایرین اظهار کرده‌اند فرزندشان اخیراً از یکی از برنامه‌های تلویزیون ترسیده است.^۲ همچنین براساس نتایج این پژوهش کودکان بیشتر از فیلم سینمایی «شب بیست و نهم» و «اخبار مربوط به جنگ لبنان و اسرائیل» ترسیده‌اند.

$$۱. \chi^2 = ۳/۸۵ \quad df = ۱ \quad sig = ۰/۰۵ \quad v = ۰/۷$$

$$۲. \chi^2 = ۲۰/۸۸ \quad df = ۵ \quad sig = ۰/۰۰۱ \quad d = -۰/۰۹$$

جدول شماره ۱۳- نظر والدین درباره ترسناک بودن برنامه‌های تلویزیون برای کودکان به تفکیک جنس و سن فرزند (درصد)

کل	سن فرزند						جنس فرزند		متغیر پاسخ
	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	دختر	پسر	
۳۵	۲۳	۳۲/۵	۳۹	۳۴	۴۵	۳۸	۳۸	۳۲	بلی
۶۵	۷۷	۶۷/۵	۶۱	۶۶	۵۵	۶۲	۶۲	۶۸	خیر
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	جمع

■ ۴۷ درصد از والدین اظهار کرده‌اند فرزندشان اخیراً از تکیه کلام‌های برنامه‌های تلویزیون تقلید کرده است و ۵۳ درصد این نظر را نداشته‌اند، والدینی که فرزند پسر داشته‌اند (۵۰ درصد) بیشتر از والدینی که فرزندشان دختر بوده است (۴۳ درصد) اظهار کرده‌اند که فرزندشان از تکیه کلام‌های نامناسب برنامه‌های تلویزیون تقلید می‌کند.^۱ همچنین مجموعه‌های طنز «شب‌های برره» (۶۵ درصد) و «زندگی به شرط خنده» (۱۶ درصد) برنامه‌هایی هستند که از نظر والدین فرزندشان از آنها تکیه کلام‌ها و اصطلاحات نامناسبی را تقلید کرده است.

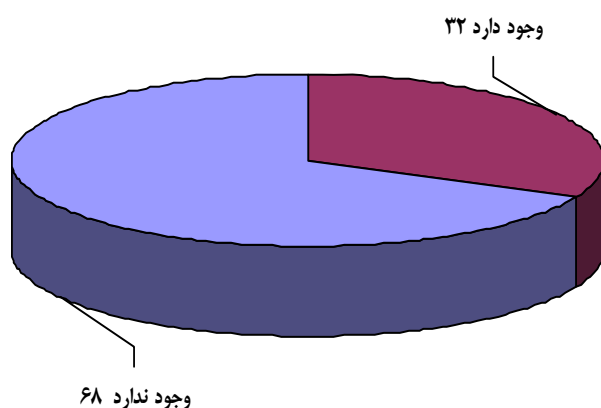
جدول شماره ۱۴- نظر والدین درباره تقلید فرزندشان از تکیه کلام‌های نامناسب برنامه‌های تلویزیون به تفکیک جنس فرزند (درصد)

کل	دختر	پسر	جنس فرزند	پاسخ
۵۳	۵۷	۵۰	خیر	
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	جمع	

۱. $\chi^2 = 4/47$ $df = 1$ $sig = 0/04$ $v = 0/07$

■ ۳۲ درصد والدین اظهار کرده‌اند که در خانواده‌شان مقررات و قوانین خاصی برای تماشای تلویزیون از سوی فرزندشان وجود دارد و ۶۸ درصد چنین نظری نداشته‌اند. عمده‌ترین قانون و مقرراتی که از سوی والدین برای تلویزیون تماشا کردن فرزندشان وضع شده است «محدود و مشخص کردن ساعات تماشای تلویزیون است» (۷۲ درصد). سایر قوانین عبارتند از: «محدودیت در نوع برنامه‌هایی است که کودکان اجازه دارند تماشا کنند» (۳۳ درصد)، «اولویت دادن به درس خواندن و انجام تکالیف» (۱۷ درصد).

نمودار شماره ۹- نظر والدین درباره میزان وجود قانون و مقررات در خانواده برای تلویزیون تماشا کردن فرزندان (درصد)

■ با افزایش سطح پایگاه اقتصادی^۱ - اجتماعی والدین^۲، قانون و مقرراتی که در خانواده برای تلویزیون تماشا کردن فرزندان وجود دارد، بیشتر می‌شود و والدینی که پایگاه اقتصادی - اجتماعی بالا داشته‌اند (۵۹ درصد) بیشتر از سایرین اظهار کرده‌اند که در خانواده‌شان قانون و مقررات خاصی برای تماشای تلویزیون از سوی فرزندشان وجود دارد. همچنین والدینی که فرزند پسر داشته‌اند (۳۵/۵ درصد) بیشتر از والدینی که

۱. $\chi^2 = ۱۰/۸۹$ $df = ۲$ $sig = ۰/۰۰۴$ $v = ۰/۰/۱۰$

۲. $\chi^2 = ۵/۱۰$ $df = -۱$ $sig = ۰/۰۲$ $v = ۰/۰/۰۸$

جدول شماره ۱۵- نظر والدین درباره میزان وجود قانون و مقررات در خانواده
برای تلویزیون تماشا کردن فرزندان به تفکیک پایگاه اقتصادی - اجتماعی و جنس
فرزند (درصد)

کل	پایگاه اقتصادی - اجتماعی			جنس فرزند		متغیر پاسخ
	بالا	متوسط	پایین	دختر	پسر	
۳۲	۵۹	۳۲	۲۳/۵	۲۸	۳۵/۵	بلی
۶۸	۴۱	۶۸	۷۶/۵	۷۲	۶۴/۵	خیر
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	جمع

نتیجه

در مجموع با جمع‌بندی دیدگاه‌های والدین در مورد اثرات تلویزیون در دو گروه «آثار آموزشی منفی و مستقیم تلویزیون» و «آثار رفتاری منفی و غیرمستقیم تلویزیون» مشخص شد از نظر والدین، تلویزیون بیشتر دارای آثار آموزشی منفی و آسیب‌رسان مستقیم بر کودکان است، زیرا ۱۲/۵ درصد از والدین در حد «زیاد» با شاخص آثار آموزشی منفی و مستقیم موافق بوده‌اند. این میزان در مورد آثار رفتاری و غیرمستقیم تلویزیون ۹ درصد است. لازم است یادآوری شود که آزمون‌های آماری به کار رفته رابطه معنی‌داری را بین میزان آثار آموزشی منفی و مستقیم تلویزیون بر فرزندان و متغیرهای جنس^۱ سن^۲ و پایگاه اقتصادی - اجتماعی^۳ نشان می‌دهد؛ به این ترتیب والدینی که پسر دارند (۱۳/۵ درصد) بیشتر از والدینی که فرزندشان دختر بوده است

۱. $\chi^2 = ۸/۷۶$	df = ۲	sig = ۰/۰۱	v = ۰/۱۰
۲. $\chi^2 = ۲۲/۵۹$	df = ۱۰	sig = ۰/۰۱	d = -۰/۰۷
۳. $\chi^2 = ۲۲/۲۳$	df = ۴	sig = ۰/۰۰۰	v = ۰/۱۲

جدول شماره ۱۶- نظر والدین درباره میزان آثار آموزشی منفی و مستقیم تلویزیون بر فرزندان به تفکیک جنس، سن فرزند و پایگاه اجتماعی، اقتصادی والدین (درصد)

کل	پایگاه اجتماعی -			سن فرزند						جنس فرزند		متغیر
	بالا	متوسط	پایین	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	دختر	پسر	
۱۲/۵	۱۲	۱۱	۱۷	۸	۹	۱۰	۱۳	۱۸	۲۴	۱۱	۱۳/۵	زیاد
۴۹	۵۲/۵	۵۳	۳۲	۴۹	۵۵	۵۱	۴۱	۵۱	۴۱	۴۵	۵۲/۵	متوسط
۳۸/۵	۳۵/۵	۳۶	۵۱	۴۳	۳۶	۳۹	۴۶	۳۱	۳۵	۴۴	۳۴	کم
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	جمع

پیشنهاد

تلویزیون امروزه جزء جدایی ناپذیر زندگی خانواده‌ها و کودکان است. محیط رسانه‌ای پیرامون کودکان؛ نسبت به سال‌های گذشته شاهد تحولات سریع و بی‌سابقه‌ای بوده است. طیف تاثیرات بالقوه‌ای که رسانه‌ها بویژه تلویزیون می‌توانند بر کودکان بگذارند با گسترده شدن برنامه‌های این رسانه‌ها وسیع‌تر شده است.

به دنبال افزایش رقابت در بازار رسانه‌ای و تعدد شبکه‌های در دسترس، نظارت بر تولیدات رسانه‌ای دشوارتر شده است. پیشرفت فن‌آوری‌های ارتباطی نیاز به کنترل هر چه بیشتر برنامه‌های تولید شده بویژه برنامه‌های کودکان را ضروری ساخته است. تعامل کودکان و رسانه‌ها زمانی با اطمینان خاطر همراه است که کودکان به طور تصادفی از تلویزیون استفاده نکنند بلکه برنامه‌های خاصی را برای تماشا انتخاب کنند. همچنین هر آنچه را در برنامه‌ها می‌بینند به سادگی نپذیرند و درباره مطالب ارائه شده در برنامه‌ها سوال کنند و بتوانند میان درست و غلط و واقعی و ساختگی بودن آنها تفاوت قائل شوند. این فعالیت‌ها و قابلیت‌ها از طریق آموزش نحوه تماشای برنامه‌ها و تماشای نقادانه آنها افزایش می‌یابد.

اگر والدین نیز همراه با کودکان برنامه‌های دلخواه آنها را تماشا کنند، در شناخت و درک تلویزیون به کودکان کمک خواهند کرد. همزمان با گسترش دامنه سرگرمی‌های انتخابی کودکان در منزل، نقش و مسئولیت والدین نیز در قبال فرزندشان بیشتر می‌شود. با افزایش فعالیت والدین، کودکان نیز در تماشای برنامه‌ها، هوشیارتر خواهند شد، تا آنجا که می‌توانند ویژگی‌های مثبت برنامه‌ها را تشخیص دهند و از پیامدهای منفی آنها درامان باشند.

همچنین براساس نتایج این پژوهش، عمده‌ترین اثر منفی تلویزیون بر کودکان، کم کردن ساعات مطالعه آنان است، از این رو ضرورت دارد والدین با تنظیم برنامه روزانه و اولویت‌بندی فعالیت‌های کودکان، بر زمان تماشای تلویزیون و حتی رسانه‌های دیگر مانند رایانه و بازی‌های ویدیویی نظارت کنند. از سوی دیگر، در ایجاد عادت مطالعه همانند سایر عادت‌ها، یادگیری مشاهده‌ای نقش اساسی دارد و والدین می‌توانند از طریق مطالعه کردن، عادت انجام این فعالیت را در کودکان خود ایجاد کنند. سازندگان برنامه‌های کودک و نوجوان نیز می‌توانند با ساخت برنامه‌هایی با هدف تشویق به مطالعه، رویکرد و نظر کودکان را نسبت به کتاب و مطالعه ارتقا دهند.

منابع فارسی:

۱. آیزنبرگ، نانسی (۱۳۷۸) رفتارهای اجتماعی کودکان، ترجمه بهار ملکی، تهران: ققنوس.
۲. بیابانگرد، اسماعیل (۱۳۷۸) اثرات تلویزیون بر رشد کودکان، پژوهش و سنجش، سال پنجم، (۱۵ و ۱۶).
۳. گوانتر، بری و مک آلر، جیل (۱۳۸۰) کودک و تلویزیون، ترجمه نصرت فنی، تهران: سروش.
۴. خضریان، عاطفه (۱۳۸۵) نظرسنجی از والدین دارای فرزند ۳ تا ۹ ساله درباره میزان تماشای تلویزیون توسط فرزندشان در فصل تابستان (پژوهش)، مرکز تحقیقات صداوسیما.
۵. خضریان، عاطفه (۱۳۸۵) نظرسنجی از والدین دارای فرزند ۷ تا ۱۲ ساله درباره تاثیرات تلویزیون بر فرزندشان (پژوهش)، مرکز تحقیقات صداوسیما.
۶. حسینی، مریم (۱۳۸۴) نظرسنجی از والدین دارای فرزند ۷ تا ۱۷ ساله درباره رسانه‌ها (پژوهش)، مرکز تحقیقات صداوسیما.
۷. هنری ماسن و دیگران (۱۳۶۸) رشد و شخصیت کودک، ترجمه مهشید یاسایی، تهران: رشد.

منابع انگلیسی:

1. Anderson, D.R & Collins, P.A. (1988) **The impact on Childrens education: Television's influence On Cognitive development education.** washington DC: US. Department of Education.
2. Finger, J.L. & finger, D. G. (1986) **Family experiences and Television viewing as predictors of imagination, Restless and aggression.** Jornal of social Issues. 42.
3. Gentile, D.A. & walsh,D.A. (1999) **National survery of family habits, knowledge, and Attitude.**
4. Zimmerman, Frederick (2007) **How TV Affects your child Journal of social. Issues, 24.**